

تقویت ارتباط در دوران تضعیف ارتباط

پیش از تهاجم
ویروس مذکور
به جامعه انسانی،
عصر دیجیتال
آغاز شده بود

عنوان «ارتباط‌گرایی: یادگیری به عنوان ایجاد شبکه»^۱ در سال ۲۰۰۴ به صورت آنلاین منتشر شده بود؛ اما مقاله داوونز که با عنوان «مقدمه‌ای بر دانش ارتباطی» در سال بعد از آن منتشر شد. این مقالات به نقش مهمی که فناوری‌ها در فرایند یادگیری ایفا می‌کند و روش‌های دسترسی اطلاعات در عصر دیجیتال می‌پردازند: «دانش، مؤلفان بسیار و جنبه‌های مختلف دارد، دانش هر شخصی با شخص دیگر متفاوت و همواره در حال تغییر است».

ارتباط‌گرایی چهارچوبی نظری برای یادگیری در عصر دیجیتال است که در دوران پساکرونا نیز می‌توان از آن به عنوان میراث دوران کرونا استفاده کرد. ارتباط‌گرایان تأکید می‌کنند که فناوری‌های اینترنتی، مانند مرورگرهای وب، موتورهای جست‌وجو، ویکی‌ها، انجمن‌های گفت‌وگوی برخط و شبکه‌های اجتماعی هر کدام به روشی جدید به یادگیری کمک می‌کنند و به یادگیرندگان امکان می‌دهند اطلاعاتی را در وب جهان گستر، به شیوه‌هایی که قبل از عصر دیجیتال امکان‌پذیر نبود، به اشتراک بگذارند.^۲ آنان می‌گویند که یادگیری فرد در تنهایی اتفاق نمی‌افتد، بلکه درون شبکه‌ها و در ارتباط با دیگران روی می‌دهد.

گره‌ها و پیوندها

ارتباط‌گرایی، یادگیری را چیزی فراتر از ساخت درونی دانش می‌داند. در این نظریه، معمولاً برای توصیف نحوه به دست آوردن و تبادل اطلاعات در شبکه از دو اصطلاح «گره» و «پیوند» استفاده می‌کنند. دانش‌آموزان در شبکه به صورت «گره» در نظر گرفته می‌شوند. «گره» به هر شیء قابل اتصال به

در وضعیتی به سر می‌بریم که آینده چندان قابل پیش‌بینی نیست؛ حتی آینده نزدیک. نمی‌دانیم در فاصله زمانی بین لحظاتی که این سطور نوشته می‌شوند تا زمانی که نوشته‌ها در برابر چشمان شما قرار می‌گیرند، چه رویدادهایی در صف رخ دادن ایستاده‌اند؛ نمی‌دانیم ویروس عالم‌گیری که حدود دو سال است زندگی ساکنان کره زمین را از حالت عادی خارج کرده، چه موقع عقب‌نشینی خواهد کرد یا چه موقع دست از سرمان برخواهد داشت. با این حال، می‌دانیم اگرچه ویروس مذکور فاصله فیزیکی میان اشخاص را افزایش داده و برخی ارتباطها را محدود کرده است، اما ارتباطها را از راه‌های مجازی گسترش داده، آموزش مجازی را در راهی بی‌بازگشت به پیش برده، موجب تکامل آن شده و آن را به راهی بی‌همتا برای یادگیری تبدیل کرده است.

البته، می‌دانیم پیش از تهاجم ویروس مذکور به جامعه انسانی، عصر دیجیتال آغاز شده بود. به گونه‌ای که از چندی پیش، دیگر کتاب‌های درسی تنها مرجع کسب دانش برای دانش‌آموزان نبوده‌اند، دانش‌آموزان دانشنامه‌ها یا دایرةالمعارف‌ها را کنار گذاشته‌اند، به جای آن‌ها بیشتر از فناوری‌ها استفاده می‌کنند و پرسش‌های خود را از تلفن‌های هوشمند درون جیب یا کیف خود می‌پرسند. در همین حال، تئوری‌های آموزشی نوینی بر مبنای کار در وب جهان گستر پدیدار شده‌اند که یکی از آن‌ها تئوری ارتباط‌گرایی است.

ارتباط‌گرایی

در سال ۲۰۰۵ دو نظریه‌پرداز به نام‌های جورج زیمنس^۱ و استفان داوونز^۲ نظریه‌ای تحت عنوان ارتباط‌گرایی^۳ مطرح کردند: مقاله زیمنس که تحت

دانش‌آموزان
امروزی
پرسش‌های خود
را از تلفن‌های
هوشمند درون
جیب یا کیف
خود می‌پرسند

اشیای دیگر، مانند کتاب، صفحه وب، شخص و غیره اشاره دارد. دانش آموز با ایجاد ارتباط یا «پیوند» بین «گره»های مختلف اطلاعات به دست می‌آورد، یاد می‌گیرد و به ایجاد و حفظ ارتباط برای کسب دانش ادامه می‌دهد. در ارتباط‌گرایی، یادگیری فرایند خلق «گره»ها و «پیوند»های جدید است؛ یعنی یادگیری فرایند شکل‌دهی و شکل‌گیری شبکه‌هاست؛ چون دانش و شناخت در سطح شبکه‌ای از افراد و فناوری‌ها توزیع شده است و یادگیری یعنی ارتباط در این شبکه‌ها.

ارتباط‌گرایی در کلاس درس

دانستن درباره‌ی ارتباط‌گرایی یک چیز است؛ اما درک واقعی و کاربرد آن در کلاس درس و در فعالیت‌های یادگیری چیزی دیگر. به یاد داشته باشید که در دیدگاه ارتباط‌گرایی مسئولیت‌های یادگیری جدید از معلم گرفته شده و به یادگیرنده سپرده شده است. برخلاف روش‌های تدریس سنتی و نظریه‌های دیگر مانند ساخت‌گرایی یا شناخت‌گرایی، در ارتباط‌گرایی وظیفه‌ی معلم این است که دانش‌آموزان را راهنمایی کند تا یادگیری و توسعه‌ی دانش شخصی خود را به پیش ببرند. به عبارت دیگر، این بر عهده‌ی یادگیرنده است که در یادگیری تجربه به دست آورد، تصمیم بگیرد و شبکه‌های یادگیری خود را تقویت کند. ارتباط‌گرایی، بسیار بر فناوری متکی است. بنابراین، اولین قدم برای ایجاد کلاس درس در ارتباط‌گرایی، ایجاد فرصت‌های بیشتر برای یادگیری دیجیتال است؛ مانند دوره‌های آنلاین، وبینارها، شبکه‌های اجتماعی و وبلاگ‌ها. برای ایجاد ارتباط در کلاس درس راه‌های متفاوتی وجود دارد:

رسانه‌های گروهی

یکی از راه‌ها استفاده از رسانه‌های گروهی در کلاس درس است. مثلاً می‌توان از یک حساب در یکی از گروه‌های مجازی برای کلاس برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات، مشارکت در بحث‌ها یا اعلام تکالیف خانه استفاده کرد. این محیط‌ها می‌توانند به افزایش تعامل در کلاس کمک کنند و بحث‌ها را در میان دانش‌آموزان و معلمان باز کنند.

بازی‌واره‌سازی

بازی‌واره‌سازی وظایف و فعالیت‌های دانش‌آموزان را در بازی‌های رقابتی قرار می‌دهد و یادگیری را به تجربه‌ای تعاملی تبدیل می‌کند. برنامه‌های مبتنی بر

یادگیری و فناوری‌های آموزشی بسیاری وجود دارد که معلمان می‌توانند از آن‌ها برای افزودن بازی در کلاس استفاده کنند.

شبیه‌سازی‌ها

شبیه‌سازی‌ها دانش‌آموزان را درگیر یادگیری عمیق می‌کنند و همچنین علاقه و سرگرمی را به محیط کلاس می‌افزایند. مثلاً در درس کالبدشناسی، دانش‌آموزان با یک برنامه‌ی آنلاین اسکلت انسان را شبیه‌سازی می‌کنند. آن‌ها به کتاب خواندن یا گوش دادن به سخنرانی در کلاس درس، با شبیه‌سازی فرایندهای زیستی واقعی، زیست‌شناسی می‌آموزند.

هم دانش‌آموز و هم مربی می‌توانند در کلاس درس از ارتباط‌گرایی بهره ببرند. اگر در نظر دارید از این نظریه در کلاس درس فعلی یا آینده‌ی خود استفاده کنید، این مزایا را در نظر داشته باشید:

در ارتباط‌گرایی، یادگیری زمانی اتفاق می‌افتد که همسالان به هم متصل می‌شوند و نظرات، دیدگاه‌ها و افکار خود را از طریق یک فرایند مشترک به اشتراک می‌گذارند. بنابراین، دانش با سرعت بیشتری منتشر شود. ارتباط‌گرایی مسئولیت‌های یادگیری را از معلم به دانش‌آموز منتقل می‌کند و یادگیرنده باید تجربه یادگیری خود را خود ایجاد کند. نقش معلم در ارتباط‌گرایی به «یجاد اکولوژی یادگیری، شکل دادن به جامعه‌ی ارتباطی و سپس رها کردن دانش‌آموزان در محیط» تبدیل می‌شود. ارتباط‌گرایی باعث تنوع می‌شود و از دیدگاه‌های فردی و در عین حال تنوع نظرات پشتیبانی می‌کند.

همه‌گیری کرونا چالش بزرگی برای جامعه‌ی بشری در سراسر جهان پدید آورده و منجر به تغییر اجباری تقریباً همه‌ی شئون زندگی ما شده است. بی‌گمان، آموزش نیز یکی از مهم‌ترین موضوع‌هایی است که تحت تأثیر آن قرار گرفته است. در دوران کرونا، در همه‌ی دوره‌های تحصیلی، معلمان مجبور شده‌اند در مدت زمانی بسیار کوتاه خود را با نظام‌های آموزشی برخط تطبیق دهند. پیشرفت و تقویت آموزش مجازی یکی از دستاوردهای دوران کرونالست که بی‌گمان در دوران پساکرونا نیز کاربرد گسترده‌تر خواهد داشت.

پی‌نوشت‌ها

1. George Siemens
2. Stephen Downes
3. connectivis
4. Connectivism: Learning as a Network Creation
5. <https://www.learning-theories.com/connectivism-siemens-downes.html>

ارتباط‌گرایی
چهار چوبی نظری
برای یادگیری در
عصر دیجیتال
است

یادگیری فرد
در تنهایی اتفاق
نمی‌افتد، بلکه
درون شبکه‌ها
و در ارتباط با
دیگران روی
می‌دهد

در دیدگاه
ارتباط‌گرایی
مسئولیت‌های
یادگیری
جدید از معلم
گرفته شده و
به یادگیرنده
سپرده شده
است